Xi Rqaqat oħra dwar l-Alfabet ta' l-Għaqda

Joseph J. Camilleri

Meta fl-14 ta' Novembru, 1920 twaqqfet l-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti, il-Problema tal-Lingwa (1813-1934) kienet fl-aqwa tagħha. L-ewwel inizjattiva ta' l-Għaqda kienet il-ħatra ta' Kummissjoni biex issawwar alfabet ġdid. Dan ġie approvat fil-Laqgħa Ġenerali tat-18 ta' Diċembru, 1921. Is-Segretarju ta' l-Għaqda, F.S. Caruana, erbat ijiem wara bagħtu lill-Kap tal-Ministri u talbu jadottah fil-pubblikazzjonijiet bil-Malti. L-ittra għaddiet għand il-Ministru ta' l-Istruzzjoni Pubblika, iżda din baqgħet għandu bla ma sar xejn dwarha.

L-Għaqda ssuġġeriet l-użu ta' l-alfabet tagħha fil-pubblikazzjonijiet bil-Malti u mhux li jidħol fl-iskejjel għax kienet taf illi, kif kienu ċ-ċirkustanzi, il-gvern lanqas biss kien jikkonsidra talba simili, aħseb u ara jaċċettaha.

Ninu Cremona, bħala membru tal-Kunsill ta' l-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti u tal-Kummissjoni ta' l-istess Għaqda biex tfassal ortografija u alfabett uniformi, kif ukoll bħala l-Uffiċjal inkarigat mill-pubblikazzjonijiet bil-Malti, sab ruħu f'dik il-kontroversja fi żmien diffiċli. Jien ma nafx x'reazzjoni kellu Cremona għall-ewwel talba ta' l-Għaqda, jiġifieri dik tat-22 ta' Diċembru, 1921. Il-minuta kontroversjali ta' Cremona ta' l-4 ta' Frar, 1930 (ippublikata f'*Il-Malti*, 1989), kienet ir-riżultat tat-tieni ittra ta' l-Għaqda dwar l-istess suġġett illi ntbagħtet lill-Gvern fil-5 ta' Diċembru, 1929, jiġifieri dwar it-talba biex "idaħħal l-alfabet imwaqqaf minnha għallanqas f'dawk id-dokumenti li għandhom karattru permanenti." Bejn l-ewwel u t-tieni ittra kienu għaddew tmien snin mingħajr ma l-awtoritajiet ħadu ebda deċizjoni.

Fl-intervall l-isforzi ta' l-Għaqda ma naqsux. Fl-1924 ħarġet *It-Tagħrif fuq il-Kitba Maltija*, li, fuq il-mozzjoni li d-deputat laburista Turu Mifsud għamel fit-22 ta' Novembru, 1923, ġie stampat fl-Istamperija tal-Gvern. Iżda billi l-alfabet ta' l-Għaqda ma kienx għadu ġie mogħti għarfien, baqgħu joħorġu kitbiet b'alfabeti oħra, bħal p.e., it-Tieni Ktieb ta' G. Vassallo, *Il-Muftieħ*. Sa dak iż-żmien il-Malti kien jinkiteb bi kważi erbgħin ortografija differenti. L-Għaqda stampat *Il-Malti* bl-ortografija l-ġdida, kif għamel ukoll il-Partit tal-Ħaddiema fil-pubblikazzjoni tiegħu *Il-Kotra* (1925). Kien hemm ċaqliqiet oħra pożittivi. Dan l-alfabet għamel xi żmien jintuża fl-iskejjel. Gerald Strickland ressaq mozzjoni biex il-Kostituzzjoni tiġi stampata bil-Malti (24 ta' Marzu, 1925). Mons. Dandria aċċetta l-fatt li l-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti kellha l-għan li xxerred u tgħallem il-Malti u li tistandardizza l-lingwa (tweġiba lis-senatur Sammut). Għall-ħabta ta' l-1927 kien hemm tentattivi oħra biex il-Malti jiġi

standardizzat u din l-idea kienet dehret fil-*Malta Daily Chronicle*. L-editur ta' *Il-Bidwi*, C. Zammit Marmarà, feraħ lill-Ministru dwar dik il-ħaġa, iżda fl-ittra li bagħatlu fl-24 ta' Novembru, 1927, qallu wkoll li l-ortografija l-ġdida ta' l-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti ma ġietx aċċettata mill-pubbliku għax ma kenitx popolari. Ir-raġuni kienet illi n-nies li għandhom x'jagħmlu "*cannot spend time to study complicated orthographies..... if success is desired, it is necessary to form an orthography which simplifies matters, thus making it easier to read and write the Maltese Language.*"

Il-qagħda ħżienet meta d-Direttur ta' l-Edukazzjoni ħareġ direttivi lill-għalliema fis-6 ta' Settembru, 1932 li kienu jgħidu: "*that Maltese is to be taught as it is commonly spoken; that it is to be written as it is pronounced; that the teaching of the vernacular should be as such as to enable the students later on to learn the Italian Language with greater facility.*"

L-Għaqda tal-Kittieba tal-Malti ma qablitx ma' dik iċ-ċirkulari u fl-1 ta' Ottubru, 1932 F.S. Caruana kiteb lill-Kap tal-Ministri, tah il-fehmiet ta' l-Għaqda dwar il-punti msemmija u talab biex dik iċ-ċirkulari tiġi rtirata. Ta' min hawn jgħid illi d-Direttur A.V. Laferla kien qiegħed isegwi l-istruzzjonijiet tal-Ministru għax ftit żmien qabel ma ħareġ dik iċ-ċirkulari kien, fil-fatt, issuġġerixxa biex l-alfabett ta' l-Għaqda jiġi adottat fit-tagħlim tal-Malti kif juru dawn il-minuti:-

Hon. P.M.I. (ad int.),

Will you, please, approve of the following in connection with the teaching of Maltese:-

Maltese Reading and Colloquial English to be taught in Stage I.

English Reading to be started either at the end of the first half-year of Stage II, or in Standard I. (Experience will show when the children will have learnt enough Maltese reading to proceed to English Reading.)

N.B. The above does not refer to such pupils as started English Reading in Stage I and will be in Stage II in 1932-1933.

During two hours per week, Maltese Reading will be taught in all the Elementary Classes. During 1932-33, however, this will only be done from Standard III upwards.

Alphabet. The "Għaqda" alphabet is to be adopted, but "v" is to be substituted for "j".

During 1932-33, a Maltese anthology will be published and teachers are to adapt it to the different classes.

28.7.32 (Sgd) Alb. Laferla
D.E.S.

a/H. of M.,

Submitted for Cabinet's decision.

28.7.32 (Sgd) G. Micallef
M.P.I. (ad int.)

Il-kelmiet fil-minuta ta' Laferla "*but 'v' is to be substituted for 'j'*" ma jinftehmux. Hemm xi żball. Il-Ministru, flok li ħa deċiżjoni dwar il-

minuta, għaddieha lill-Kabinett. Fl-1 ta' Settembru, 1932 ġie deċiż fil-Kabinett illi l-Malti kellu jinkiteb kif mitkellem.

D.E.S.,

It has been decided in Cabinet to-day that the Maltese Dialect should be taught in the Elementary Classes, as it is commonly spoken and that it should be written as pronounced. I have already explained to you verbally that in view of the fact that our dialect contains nowadays a very large number of Italian words or of Italian origin I am anxious that the teaching of the vernacular should be such as to enable the students later on to learn with greater facility the Italian Language, the more so that in accordance with Clause 1 of the Letters Patent issued on the 2nd May 1932 "the English and Italian languages shall be recognised as equal languages of culture in Malta at the University and in the Secondary Schools."

Maltese should be taught for one hour a day in all Elementary Classes and the anthology to be used is to be the one which shall be ordered by me and compiled with my approval.

As regards English reading I perfectly agree with you "that experience will show when children will have learnt enough Maltese reading to proceed to English reading."

In the Infant classes the time to be given to Maltese is to exceed one hour as it is to serve as a medium for teaching reading.

1.9.32. (Sgd) Enrico Mizzi
M.P.I.

Hon. M.P.I. ad int.,

You have asked for this file.

22.9.32 (Sgd) Alb. Laferla
D.E.S.

Riżultat ta' din id-deċiżjoni kien illi E. Mizzi, il-Ministru ta' l-Istruzzjoni Pubblika, talab lill-Kap tal-Ministri biex jagħti direttivi lill-uffiċjal inkarigat mill-pubblikazzjonijiet bil-Malti biex jimxi fuq id-deċiżjonijiet tal-Kabinett.

Fl-istess waqt, il-Ministru bagħat lil Cremona żewġ pubblikazzjonijiet bil-Malti biex Cremona jista' jirregola ruħu fuqhom. Waħda minn dawn kienet din. Cremona deherlu illi dawn ma kenux gwida biżżejjed biex jimxi fuqhom u għalhekk talab aktar dettalji.

NOTIFICAZIONI TAL-GVERN

(No.349)

NGĦARRFU illi ic-Circulari, li kiegħda ma din in-Notificazioni, duar it-tagħlim tat-Talian bhala materia volontaria inbaghatet lill genituri u lit-tuturi tat-tfal ta' l'Ischejjel Elementari u biha gharrafna ucoll lis-Surmastrijet Principali colla ta' l'istess schejjel sabiex dauna jimxu fuka.

4 ta' Ottubru, 1932 ENRICO MIZZI,
Ministru ta' l-Istruzioni Pubblica.

(Circulari).

UFFICIU TAL MINISTRU TA L'ISTRUZIONI PUBBLICA

Auberge de France,–Valletta.
L'1 ta Ottubru, 1932.

Siniur,

L'Onorabbli Dr. Enrico Mizzi, Ministru ta' l'Istruzioni Pubblica, incaricani biex ngharrfec illi il-Gvern bi hsiebu iuakkaf fl'Ischejjel colla Elementari ta Malta u Ghaudex, cors ghat-taghlim tat-talian mill l'euuel sa l'ahhar classi elementari ghal dauc li icunu iridu jitghalmuh.

Il genituri u it-tuturi colla, li ma iridux ihallu it-tfal tahhom jeu tfal taht il cura tahhom, jehdu dan il cors ta taghlim, huma mitlubin illi jgharrfu b'dan il hsieb tahhom lis-segretariu li ghandu ismu iffirmat haun taht jeu lis-surmastrijet jeu lis-"Signore" principali ta' l'iscola fein imorru it-tfal tahhom jew tfal li ghandom il cura tahhom, u dana jaghmluh mhux izied tard mill'10 ta dan ix-xahar.

Il genituri u it-tuturi l'ohra m'ghandomx bzonn iuegbu ghal din l'ittra, ghaliex ghal ragiunijiet li huma uisk ciari, jitkiesu li huma favur illi it-tfal tahhom jeu tfal taht il cura tahhom jigiu mictubin f'dan il cors ta taghlim. Barra cull ragiuni ohra, culhadd jaf infatti illi it-taghlim ta l'ilsien talian huua ta' licbar feida, sahansitra ghal dauc illi il kuddiem ma icunux jistghu jeu ma icunux iridu icomplu studi tahhom fl'Ischejjel Secondarj jeu fl'Università.

Cull tifel icun jista imur ghal dan il cors elementari mingair ebda hlas, u icun jista jidhol ghal dauc il premjiet li jinghatau lil dauc l'istudenti li icun jisthokkilom l'izied u icunu ghaddeu mill'esamijiet.

Imhabba l'Ittri Patenti li ghaddeu f'Malta it-2 ta Mejju, 1932, il-lezzionijiet tat-talian icollom isiru barra il hinijiet iffissati mil Gvernatur fil Minuta li chien hemm miziuda ma daun l'Ittri Patenti. Sadattant b'Circulari ohra jew b'avvis pubblicu, il kuddiem tinghata id-data tal bidu ta daun il-lezzionijiet ghat taghlim ta l'ilsien talian bhala materia ta studiu ghal dauc li icunu iridu jitghalmuha, chif ucoll il hinijiet ta daun il-lezzionjet.

Ghandi l-unur, Siniur,
nghodd ruhi
serv tieghec,
F. CAMILLERI
Segretariu

MINISTRY FOR PUBLIC INSTRUCTION

SUBJECT

Instructions anent Maltese Orthography and Terminology,

Submits

MINUTES

(1)

H. of M.,

As the Maltese ortography which is being used in the translation of Government Notices and other official publication is not uniform, I believe you would do well to direct that the officer in charge of such translations be instructed to use the ortography adopted at my behest in Government Notices Nos. 349 and 360 published in the Gazette on the 4th and 14th October last respectively.

2. Such directions do not only conform with the decisions arrived at by the Cabinet, but

are also based on the principle enunciated by the great majority of both Houses of Parliament in the resolutions approved on the 31st October and 9th November last; in view of which the Maltese used in such translations should also be as commonly spoken.

7/12/32

Enrico Mizzi
Minister for Public Instruction.

(2)

the orthography prescribed by the Hon: the Minister for Public Instructions.

I have the honour to be,
Sir,
Your Obedient Servant
A. Cremona

The Superintendent
of the Govt. Printing Office.

Riżultat ta' din l-ittra kien proprju dak illi żgur li Cremona ma xtaqx. Il-Ministru E. Mizzi bagħat istruzzjonijiet fis-27 ta' Diċembru 1932 ta' kif għandu jinkiteb il-Malti. Dawn l-istruzzjonijiet li dehru f'*Il-Malti*, 1989, pp.35, 36 kienu ħarġu f'Ċirkulari għall-għalliema kollha taħt il-firma ta' A.V. Laferla fit-13 ta' Jannar, 1933. Għad li mingħalih il-Ministru kien solva l-problema, aktar inqalgħu intoppi għaliex xejn ma kien mibni fuq bażi soda u xjentifika. Per eżempju, id-deċiżjoni li ttieħdet dwar il-pubblikazzjoni tal-*Melita Agricola* hi eżempju ċar ta' indeċiżjoni u kontradizzjoni. Waqt li kien hemm struzzjonijiet għall-uniformità fil-kitba bil-Malti, għax il-*Melita Agricola* tqieset bħala semi-uffiċjali, ma nstabitx oġġezzjoni biex min jikteb fiha juża l-ortografija li jidhirlu hu.

NOTE
MPI 6/4/32

I have yesterday had an interview with the Minister for Agriculture and special reference was made to the semi-official publication *Melita Agricola* and to the orthography followed in that publication. Since the publication in question cannot be considered official as other Government publications, it was agreed that the writers in that review should be left free to use the orthography they preferred. The Minister for Agriculture further declared that the articles of the contributors thereof do not necessarily represent his views or the views of the management of that Review.

7/1/1933

E. M.
Minister for Public Instruction.

Ma jistax jonqos illi m'hemmx aktar dokumentazzjoni dwar dan il-perijodu. Ta' min jittama illi l-battal li fadal għad jimtela ma jdumx.